

Subfederale vertegenwoordiging in federale systemen: de rol van diversiteit en nationale trots

Matthias Vileyn

**ABSTRACT: Subfederal Representation in Federal Systems:
The Role of Diversity and National Pride**

Federal systems are characterised by compound and complex forms of democratic representation. The federal level addresses citizens both as members of the federal polity and as members of a constituent unit. This paper takes into account the existence of these multiple public identities of federal citizens by systematically comparing the degree of subfederal representation in 13 federal systems with QCA. The analysis shows that, apart from the EU, also traditional federal systems have a high degree of subfederal representation. Additionally, the paper looks in which kinds of federal systems we observe this. It shows that a heterogeneous society combined with low national pride or high economic diversity is sufficient to observe a high degree of subfederal representation. From there on conclusions are drawn on the EU and the Low Countries.

KEYWORDS: democratic representation, federalism, European Union, QCA

1. Inleiding

Het debat rond democratische vertegenwoordiging maakt al langer deel uit van de politieke wetenschap, maar recent is er een groeiend debat over vertegenwoordiging in de Europese Unie bijgekomen (Kröger & Friedrich, 2013). Het belangrijkste argument hiervoor is dat hedendaagse democratieën sterk geëvolueerd zijn, maar dat dit veel minder het geval is voor de studie van vertegenwoordiging. Enerzijds gaat het over een groeiende tendens naar steeds meer decentralisering; anderzijds is er een groeiende tendens naar meer samenwerking tussen deel- of natiestaten.

Beide concepten kunnen gerelateerd worden aan het concept ‘federalisme’. Decentralisering zien we bij centrifugale federale systemen (bv. België), terwijl we samenwerking zien bij centripetale federale systemen (bv. de EU).

Het concept ‘democratische vertegenwoordiging’ is natuurlijk eerder bestudeerd, maar de expliciete verwijzing naar de rol van deelstaten was niet altijd even pertinent. Er was bijvoorbeeld een *special issue* over ‘*compounded representation*’ (Brzinski, Lancaster & Tuschhoff, 1999), waarin de auteurs focusten op het samenspel tussen federalisme en democratische vertegenwoordiging in de EU. Andere voorbeelden vinden we terug bij Trechsel (2005), Kröger en Friedrich (2013) of Bellamy en Kröger (2013). Deze paper past binnen dit onderzoeksveld, maar voegt een nieuwe dimensie toe door expliciet te kijken hoe burgers vertegenwoordigd worden op het federale niveau, vooral rekening houdend met de verschillende publieke identiteiten van burgers binnen federale systemen. Bovendien breiden we de onderzoekspopulatie uit naar federale systemen in het algemeen. Burgers binnen een federaal systeem zijn immers zowel burgers van de overkoepelende (federale) entiteit als van een deelstatelijke (subfederale) entiteit (Puntscher Riekmann & Wydra, 2013). Börzel en Hosli (2003) spreken in dit geval over functionele en territoriale vertegenwoordiging. Deze studie focust op hoe beide kanalen van vertegenwoordiging geïmplementeerd worden op het federale niveau en daarom wordt gekozen voor de concepten ‘federale’ en ‘subfederale’ vertegenwoordiging.

In de EU woedt het debat over federale en subfederale vertegenwoordiging al langer. Het Verdrag van Lissabon stelt letterlijk dat zowel de lidstaten als de burgers vertegenwoordigd moeten worden. De EU is dan ook gebaseerd op duale legitimiteit, waarin lidstaten en burgers een belangrijke rol spelen (Eriksen & Fossum, 2011; Fabbrini, 2007). De Raad van Ministers is een voorbeeld van een politieke instelling gefocust op de lidstaten, terwijl het Europees Parlement vooral een democratische vertegenwoordiger is van de burgers. Sommige auteurs argumenteren dat het ‘burger’-kanaal het belangrijkste moet zijn (bv. Follesdal & Hix, 2006), terwijl andere een leidende rol voor het ‘lidstaten’-kanaal verkiezen (Moravcsik, 2002). Als we de EU als een federaal politiek systeem beschouwen, passen deze gedachtestromen eveneens in de concepten federale en subfederale vertegenwoordiging. Het ‘burger’-kanaal verwijst immers naar alle Europese burgers, terwijl het ‘lidstaten’-kanaal verwijst naar de burgers als lid van hun lidstaat. Deze dualiteit vinden we terug binnen de groeiende literatuur over de EU als een democratie, waar de verschillende *demoi* de dominante kracht zijn – in tegenstelling tot een democratie, waar de burgers deel uitmaken van één overkoepelende *demos* (Cheval & Schimmelfennig, 2013; Nicolaidis, 2004).

Dat de EU zowel federale als subfederale vertegenwoordiging heeft is misschien niet zo vreemd, maar in welke mate is dit zo bij andere federale systemen? Meer concreet staan twee vragen centraal in dit onderzoek: waar (1) en onder

welke voorwaarden (2) zien we een grote mate van subfederale vertegenwoordiging? Deelstaten zijn ontegensprekelijk een belangrijke factor in federale politieke systemen, omdat ze de combinatie van *self-rule* en *shared-rule* mogelijk maken (cf. Burgess, 2006; King, 1982; Watts, 1999) en het is verrassend dat dit zelden systematisch wordt meegenomen in analyses van democratische vertegenwoordiging in federale systemen. Börzel en Hosli (2003) bestudeerden dit al in de EU, Duitsland en Zwitserland, maar hier wordt de populatie opengetrokken naar een breder palet van federale systemen. Er is namelijk heel wat variatie tussen federale systemen. Erk (2004) heeft het bijvoorbeeld over federaties zonder federalisme (en federalisme zonder federaties), terwijl Stein (1968) schrijft over het verschil tussen federale systemen en federale samenlevingen. ‘Federalisme’ of ‘federale samenleving’ verwijst in dit geval naar heterogeniteit binnen het systeem. Het homogene Oostenrijk is bijvoorbeeld een federatie zonder federalisme, terwijl het heterogene India eerder een voorbeeld is van een federatie met federalisme. Dit brede onderscheid roept verschillende vragen op. Zien we bijvoorbeeld enkel een sterke subfederale vertegenwoordiging in federale systemen met een federale samenleving? Watts (1999, p. 35) schreef bijvoorbeeld dat “the more the degree of homogeneity in a society the greater the powers that have been allocated to the federal government, and the more the degree of diversity the greater the powers that have been assigned to the constituent units of government”. Geldt dit ook voor de organisatie van democratische vertegenwoordiging? De overkoepelende vraag van dit onderzoek is dus in welke mate en onder welke omstandigheden we subfederale vertegenwoordiging zien in verschillende federale politieke systemen.

De paper start met de conceptualisering en operationalisering van subfederale vertegenwoordiging en staat vervolgens stil bij de hypotheses, de methodologie en ten slotte de resultaten van de analyse. In de conclusie wordt teruggegrepen naar de overkoepelende vraag van de paper.

2. Subfederale vertegenwoordiging

Zoals in de inleiding aangegeven werd, beschikken burgers in federale politieke systemen over meerdere publieke identiteiten: het federale niveau behandelt hen enerzijds als burger van het overkoepelende federale bestel (hier: federale vertegenwoordiging) en anderzijds als burger van hun respectieve deelstaat (hier: subfederale vertegenwoordiging). In Duitsland, bijvoorbeeld, fungeert de *Bundestag* als een forum voor federale vertegenwoordiging (alle Duitse burgers) en daarnaast is de *Bundesrat* een forum voor subfederale vertegenwoordiging (de verschillende *Länder*). Uiteraard is deze opdeling wat kort door de bocht, want beide concepten

vullen elkaar aan en kunnen moeilijk onafhankelijk van elkaar beschouwd worden. Omwille van analytische motieven is het echter nuttig om beide kanalen van vertegenwoordiging te onderscheiden.

In de volgende pagina's presenteert de paper vijf eigenschappen van democratische vertegenwoordiging die het onderscheid tussen het federale en het subfederale kanaal onderschrijven. De scores op deze dimensies kunnen op hun beurt gecombineerd worden tot een algemene score met federale en subfederale vertegenwoordiging als extremen (*cf. infra*). Het is belangrijk om te vermelden dat de paper enkel formele institutionele aspecten onderzoekt. Informele kanalen, zoals intergouvernementele vertegenwoordiging of de rol van politieke partijen, zijn eveneens belangrijk en moeten complementair gezien worden aan dit onderzoek, maar vereisen een nieuwe set onderzoeksvragen. Deze analyse, die de formele instituties onderzoekt, is een noodzakelijke eerste stap in het uitdiepen van onze kennis over vertegenwoordiging in federale politieke systemen.

2.1 *Operationalisering*

Een eerste stap in het operationaliseringsproces van subfederale vertegenwoordiging is kijken naar het parlement. Het parlement is immers de instelling bij uitstek die fungeert als vertegenwoordiger van het volk. Elk federaal politiek systeem heeft een parlement dat bestaat uit minstens twee kamers: een federale kamer die fungeert als vertegenwoordiger van het volk in zijn geheel (bv. Kamer van Volksvertegenwoordigers in België) en een kamer die meer gebaseerd is op vertegenwoordiging van de deelstaten (bv. Senaat in België). De manier waarop de tweede kamer¹ wordt verkozen is hier een belangrijke indicator voor subfederale vertegenwoordiging: in sommige gevallen is dat direct door de burgers, maar in andere gevallen wordt deze kamer indirect verkozen door de deelstaten. Een indirect verkozen tweede kamer is een eerste indicator voor subfederale vertegenwoordiging, terwijl een direct verkozen tweede kamer duidt op federale vertegenwoordiging.

Een tweede indicator vinden we terug in het landschap van de politieke partijen. Politieke partijen zijn een belangrijke tussenschakel in het proces van democratische vertegenwoordiging en de manier waarop deze georganiseerd zijn zegt iets over het overheersende kanaal van vertegenwoordiging. Indien nationale partijen (die burgers van het hele land vertegenwoordigen) domineren, kunnen we spreken van een indicator van federale vertegenwoordiging. Indien regionale (subfederale) partijen domineren, zien we echter een indicator van subfederale vertegenwoordiging.

Voor de derde indicator keren we terug naar de tweede kamer van het federale parlement en meer specifiek naar de toekenning van zetels, al dan niet volgens de grootte van de deelstaten. Dat de zetels in de tweede kamer deels verdeeld worden

volgens deelstaten is niet ongewoon in federale systemen, maar er zijn wel degelijk verschillen. In sommige gevallen heeft elke deelstaat evenveel zetels, ongeacht het aantal inwoners, maar in andere gevallen worden de zetels (deels) gewogen. In het eerste geval kan geargumenteed worden dat de deelstaten belangrijker zijn dan het aantal inwoners. Het is immers belangrijker om een gelijkwaardige vertegenwoordiging te hebben van alle deelstaten dan van alle burgers (Börzel & Hosli, 2003). Een dergelijke verdeling kan gezien worden als een indicator voor subfederale vertegenwoordiging. In het tweede geval is dit omgekeerd en zien we eerder een indicator voor federale vertegenwoordiging.

De vierde indicator maakt de brug naar het beslissingsproces en peilt naar de mate van vetomacht voor de deelstaten. Een sterke vetopositie fungeert als een indicator voor subfederale vertegenwoordiging. De deelstaten hebben zo immers meer macht. Een gebrek aan veto's geeft het federale niveau dan weer meer autonomie. Omdat het federale niveau in eerste instantie focust op alle burgers, is dit laatste een indicator voor meer federale vertegenwoordiging.

De vijfde en laatste indicator verwijst naar de samenstelling van de federale overheid. In welke mate zijn de deelstaten vertegenwoordigd in deze overheid? Ook hier is ruimte voor variatie, want sommige overheden zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de deelstaten, terwijl andere een minder geïnstitutionaliseerde vorm hebben met behulp van quota. Indien de aanwezigheid van elke deelstaat vereist is, kunnen we spreken van een indicator voor subfederale vertegenwoordiging, aangezien de belangen van een deelstaat op zijn minst gedeeltelijk worden vertegenwoordigd. Indien hierover geen melding wordt gemaakt, kunnen we dit zien als een indicator voor federale vertegenwoordiging. In tabel 1 wordt de operationalisering aan de hand van deze vijf indicatoren samengevat.

TABEL 1. **Indicatoren voor subfederale vertegenwoordiging.**

Hoge subfederale vertegenwoordiging	Lage subfederale vertegenwoordiging
– Indirecte verkiezing tweede kamer	– Directe verkiezing tweede kamer
– Dominante regionale partijen	– Dominante nationale partijen
– Gelijke deelstaatvertegenwoordiging tweede kamer	– Proportionele vertegenwoordiging tweede kamer
– Sterk vetorecht voor deelstaten	– Zwak vetorecht voor deelstaten
– Gegarandeerde aanwezigheid van alle deelstaten in de federale regering	– Geen gegarandeerde aanwezigheid van de deelstaten in federale regering

2.2 *Caseselectie*

Deze paper onderzoekt de mate van subfederale vertegenwoordiging en bijgevolg moeten de cases zowel federaal zijn als een bepaald democratisch niveau halen.

Hiervoor maken we gebruik van de selectieparameters van het Forum of Federations en de Freedom House Index. Het Forum of Federations (2013) lijst 27 landen op als federaal (of in transitie naar federalisme), maar hier nemen we enkel gevestigde democratieën op. Freedom House (2012) labelt landen als vrij, gedeeltelijk vrij of niet vrij, afhankelijk van een score op politieke rechten en burgerlijke vrijheden. Enkel landen met het label 'vrij' komen in deze studie aan bod. Omwille van vergelijkbaarheid worden Saint Kitts & Nevis en Micronesia geweerd, want beide landen vallen nauwelijks te vergelijken met andere federale systemen (er zijn bijvoorbeeld geen politieke partijen). Door de Europese Unie toe te voegen, komt dit op een totaal van 13 federale systemen: Argentinië, Australië, België, Brazilië, Canada, Duitsland, de Europese Unie, India, Oostenrijk, Spanje, de Verenigde Staten, Zuid-Afrika en Zwitserland.

De vraag kan gesteld worden waarom de Europese Unie in de analyse wordt opgenomen. Verschillende auteurs behandelen de EU als een federaal systeem (bv. Börzel & Hosli, 2003; Hix, 2005; Watts, 1998), maar het is belangrijk om te schetsen waarom de EU als een federaal systeem gezien kan worden. Eerst en vooral dient hier gesteld te worden dat we de EU zien als een federaal politiek systeem, zonder te zeggen of het een federatie dan wel een confederatie of *sui generis* is. Het onderscheid tussen deze concepten is cruciaal en kadert in het conceptuele verschil tussen federalisme en federaal politiek systeem. King (1982) gaf daartoe een eerste aanzet door het onderscheid te maken tussen federalisme en federatie. Watts (1998) gaat nog een stap verder en voegt het concept 'federaal politiek systeem' toe. *Federalisme* verwijst naar een normatief en filosofisch concept dat de brede federale principes schetst. Een voorbeeld daarvan is de pragmatische balans tussen *shared rule* en *self-rule*. Het concept *federaal politiek systeem* wordt gebruikt voor de concrete politieke systemen die gekenmerkt worden door *shared rule* en *self-rule*. Het is met andere woorden de praktische toepassing van het idee federalisme. Concrete voorbeelden van federale politieke systemen zijn federaties en confederaties, die elk nog extra specifieke eigenschappen vertonen. Andere voorbeelden zijn unies, liga's, quasi-federaties of constitutionele regionalisering (Burgess, 2006; Elazar, 1987). Als we deze concepten toepassen op de EU, kunnen we stellen dat de EU een federaal politiek systeem is – welke specifieke soort is hier minder van belang. We zien immers zowel politieke instellingen met *self-rule* als instellingen met *shared-rule*. *Self-rule* slaat in dit opzicht op de nationale politieke instellingen in lidstaten zoals België of Nederland. Daarnaast zijn er voorbeelden van *shared-rule*: in het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad van Ministers of de Europese Commissie werken de verschillende lidstaten sterk samen. Deze samenwerking gaat veel verder dan puur samenwerking op internationaal niveau, want er is duidelijk sprake van een overdracht van soevereiniteit. Hoewel het subsidiariteitsprincipe behouden blijft, is de EU in bepaalde domeinen exclusief

verantwoordelijk. Gezien er een combinatie is tussen *self-rule* en *shared-rule* in de dagelijkse politieke besluitvorming, kunnen we argumenteren dat de EU een federaal politiek systeem is.

De vraag waarom het interessant is om de EU op te nemen in de analyse blijft hierbij echter onbeantwoord. Een belangrijke motivatie hierbij is dat de EU inherent gekenmerkt wordt door een grote mate van subfederale vertegenwoordiging. Zoals in de inleiding aangegeven staat, zien we daar een verhaal van een sterke duale legitimiteit, gebaseerd op burgers en lidstaten. Ook het debat rond democracy geeft dit sterk weer: de EU is een duidelijk voorbeeld van een politiek systeem waar we subfederale vertegenwoordiging hebben. Maar is de EU uniek? We kunnen ons de vraag stellen of andere federale systemen een dergelijke sterke vorm van subfederale vertegenwoordiging hebben. Door de EU in de analyse op te nemen, kunnen we de resultaten van de andere federale systemen bovendien benchmarken. Iedereen kent de EU als een systeem met een sterke vertegenwoordiging van de deelstaten op het federale niveau. Door de mate van subfederale vertegenwoordiging in andere federale systemen daar tegen af te zetten, kunnen we niet alleen zien of andere federale systemen überhaupt hoge subfederale vertegenwoordiging hebben, maar we kunnen de resultaten van de EU en de andere federale systemen in perspectief zien.

2.3 *Meting subfederale vertegenwoordiging*

De verschillende cases krijgen voor elke indicator een score tussen 0 en 1, gebaseerd op constitutionele documenten en landspecifieke en comparatieve literatuur (cf. annex 1). Hoe hoger de score, hoe meer subfederale vertegenwoordiging. De scores van deze vijf indicatoren werden vervolgens gecombineerd tot één algemene score voor subfederale vertegenwoordiging, ook tussen 0 en 1 (cf. bijhorende tabel met uitleg in annex 2).

De eerste indicator, *indirecte federale verkiezingen*, werd als volgt gekalibreerd: elk systeem in de sample heeft minstens één direct verkozen kamer, waardoor de variatie enkel gaat over de tweede kamer. Systemen met een direct verkozen stelsel krijgen een score van 0, terwijl systemen met een indirect verkozen stelsel een 1 krijgen. Het enige land met een score tussen 0 en 1 is hier Zuid-Afrika: er is een direct verkozen eerste en tweede kamer, maar er is ook een indirect verkozen 'Council of Traditional Leaders', die aangeduid worden door de provinciale 'Houses of Traditional Leaders'.

De tweede indicator, *dominante regionale partijen*, werd gekalibreerd op basis van de literatuur (cf. annex 1). De laagste scores werden gegeven aan systemen met dominante federale partijen die in heel het federale bestel opkomen, zoals we bijvoorbeeld in de VS zien met de Democraten en de Republikeinen. De hoogste

scores werden gegeven aan systemen waar regionale partijen domineren (en enkel opkomen in hun deelstaat). België is in dat opzicht het beste voorbeeld, aangezien er geen federale partijen meer zijn. Er zijn echter ook minder extreme cases waar de score tussenin ligt. De EU heeft partijfederaties die zich nog steeds ontwikkelen; India heeft een combinatie van regionale en federale partijen; in Spanje domineren de federale partijen, maar treden regionale partijen op als *kingmakers*; enz. Die cases kregen een score van 0,25 indien ze eerder aanleunen bij dominante federale partijen, 0,75 indien ze eerder aanleunen bij dominante regionale partijen of 0,5 indien beide niveaus relevant zijn. Dit is bijvoorbeeld zo in Canada, waar de federale partijen domineren, maar waar de Parti Québécois toch lang een cruciale rol speelde (*cf.* annex 2).

De derde indicator, die kijkt naar de *zetelverdeling in de tweede kamer*, is gebaseerd op Watts (2008, p. 3), die het onderscheid maakt tussen gelijke regionale vertegenwoordiging, gelijke deelstaatvertegenwoordiging, twee categorieën van vertegenwoordiging, gewogen deelstaatvertegenwoordiging met vier of meer categorieën, extra vormen van vertegenwoordiging en ten slotte een minderheid aan regionale vertegenwoordiging. Deze categorieën werden gerangschikt van subfederaal (gelijke vertegenwoordiging) naar federaal (minderheid regionale partijen) en toegepast op de cases. Cases met gelijke deelstaatvertegenwoordiging, zoals Argentinië, Australië, Brazilië, Canada, de EU, de VS en Zuid-Afrika kregen een score van 1, terwijl deelstaten zonder die gereserveerde zetels een score van 0 krijgen. Er was geen enkele case in de laagste categorie, maar wel verschillende cases met een score tussen 0,25 en 0,75 (*cf.* tabel 2), wat duidt op een zetelverdeling die gedeeltelijk proportioneel en gedeeltelijk gelijkgesteld is.

De vierde indicator, *vetorecht* van de deelstaten, wordt opnieuw gekalibreerd aan de hand van een classificatie van Watts (2008, pp. 4-5). Hier maakt hij het onderscheid tussen absolute veto's, opschortende veto's en gezamenlijke zittingen. Terwijl een absoluut veto staat voor subfederale vertegenwoordiging, zal de score dalen als het vetorecht afneemt. De hoogste scores vinden we terug in Argentinië, Brazilië, de VS en Zwitserland. Deze systemen hebben een absoluut veto met bemiddelingscomités. Australië, België, India, Oostenrijk, Spanje en Zuid-Afrika hebben de laagste scores omwille van het opschortende karakter van de veto's of de beperkingen tot een gezamenlijke zitting. De andere cases, Canada, Duitsland en de EU, komen tussenin.

De laatste indicator, de gegarandeerde *aanwezigheid in de federale regering*, is vrij eenvoudig te meten: als elke deelstaat een gegarandeerde aanwezigheid heeft in de federale overheid, krijgt het land een hoge score. Dit is het geval in België, de EU en Zwitserland. In andere cases, zoals bijvoorbeeld Canada, is er slechts een informele afspraak. In de meerderheid van de cases zijn er echter geen richtlijnen of informele afspraken, waardoor zij een score van 0 krijgen op deze indicator. Tabel 2 vat de scores van de cases samen.

TABEL 2. Scores subfederale vertegenwoordiging.²

Politiek systeem	Indicator					Totale score subfederale vertegenw.
	Indirecte federale verkiezingen	Dominante regionale partijen	Gelijke deelstaat-vertegenw.	Vetorecht	Aanwezigheid in overheid	
EU	1,00	0,75	0,75	0,75	1,00	0,85
België	1,00	1,00	0,25	0,25	1,00	0,70
Canada	0,50	0,50	1,00	0,75	0,50	0,65
Zwitserland	0,25	0,25	0,75	1,00	1,00	0,65
Duitsland	1,00	0,25	0,50	0,50	0,50	0,55
Argentinië	0,00	0,25	1,00	1,00	0,00	0,45
Brazilië	0,00	0,00	1,00	1,00	0,00	0,40
India	0,75	0,75	0,25	0,25	0,00	0,40
VS	0,00	0,00	1,00	1,00	0,00	0,40
Zuid-Afrika	0,50	0,00	1,00	0,25	0,00	0,35
Spanje	1,00	0,25	0,25	0,25	0,00	0,35
Oostenrijk	1,00	0,00	0,25	0,25	0,00	0,30
Australië	0,00	0,00	1,00	0,25	0,00	0,25

Als we het concept subfederale vertegenwoordiging toepassen op de cases, zien we dat een meerderheid (acht van de dertien) van de federale systemen gebaseerd zijn op een relatief lage subfederale vertegenwoordiging. Vijf cases hebben een sterkere dominantie van het subfederale kanaal van vertegenwoordiging: de EU, België, Canada, Zwitserland en Duitsland. Fs/QCA ziet een case als lid van de set als de score hoger is dan 0,5 en dit is het geval in deze vijf politieke systemen.

Dat de EU een hoge score behaalt, is misschien niet geheel verrassend. Alle vijf de indicatoren hebben een score boven 0,5. De tweede hoogste score zien we in België, waar drie van de vijf indicatoren subfederaal georiënteerd zijn. De laagste scores zien we in Australië en Oostenrijk, gevolgd door Spanje, Zuid-Afrika, de VS, India en Brazilië. In Australië, bijvoorbeeld, is enkel de zetelverdeling van de tweede kamer subfederaal, terwijl in Oostenrijk enkel de indirecte verkiezing van de tweede kamer subfederaal is. Een van de meest verrassende scores vinden we terug in Spanje. Op het eerste gezicht verwacht men daar een hoge score, gezien de verschillende talen, het streven naar autonomie van Catalonië en vooral van het Baskenland en het centrifugale federalisme. Langs de andere kant werd Spanje lang gekarakteriseerd door contrasterende visies op wat de 'natie' en wat de 'staten' zijn (Keating & Wilson, 2009). Een andere verrassende score zien we bij Duitsland. Duitsland wordt vaak geportretteerd als een voorbeeld van administratief federalisme, maar de score voor subfederale vertegenwoordiging is wel vrij hoog (0.55). Volgens Turner en Rowe (2013) opereert het Duitse systeem echter steeds meer langs territoriale breuklijnen.

3. Hypotheses

De conceptualisering van subfederale vertegenwoordiging heeft aangetoond dat er, zeker op theoretisch vlak, verschillen zitten tussen beide kanalen van vertegenwoordiging. In de inleiding werd echter aangegeven dat er tussen federale systemen onderling veel verschillen zijn (Knop *et al.*, 1995). Of zoals Watts (1999, p. 2) het verwoordt: “one cannot just pick models off a shelf”. We kunnen ons dan ook afvragen welke types eerder subfederale vertegenwoordiging hebben. In de volgende paragrafen komen vier specifieke eigenschappen aan bod: etno-linguïstische diversiteit, de richting waarin het systeem evolueert, de mate van nationale trots en de economische diversiteit.

3.1 *Hypothese 1: heterogeniteit*

Vaak leiden trends binnen een samenleving tot een aanpassing van de institutionele architectuur. Interne heterogeniteit speelt op dat vlak vaak een grote rol (Béland & Lecours, 2013). Twee zeer concrete uitingen daarvan zijn de aanwezigheid van linguïstische diversiteit en regionaal nationalisme.

Wat nationalisme betreft, stelt Keating (2001) dat er veel meer naties dan staten zijn. Norman (2006, p. 96) voegt daaraan toe: “the basic challenge in the design of a multinational federation is to coordinate (a) the self-government aspirations of more than one national community, and (b) the rival nation-building projects by political actors in these communities, especially those in control of government institutions”. De deelstaten binnen een federaal systeem overlappen vaak met deze regionale gemeenschappen – hoewel niet altijd, zoals in Canada.³ In het algemeen kan men dan ook verwachten dat subfederale vertegenwoordiging deel uitmaakt van de democratische constellatie van multinationale federale systemen. In heterogene federale systemen vertegenwoordigen de deelstaten vaak verschillende nationale gemeenschappen en om de vertegenwoordiging van al de deelstaten in de federale omschrijving te waarborgen, kan men verwachten dat er praktijken zijn om deze nood aan vertegenwoordiging te beantwoorden. Een eigenschap van nationalisme is “a social and political movement to achieve the goals of the nation and realize its national will” (Norman, 2006, p. 6). Zonder vertegenwoordiging is dit moeilijker en dus kunnen we verwachten dat er meer subfederale vertegenwoordiging is in heterogene federale systemen. In homogene systemen daarentegen, zullen de burgers één gezamenlijke *demos* vormen. De verschillen tussen deelstaten zijn dan eerder van administratieve aard en de nood om de burger te zien als federaal burger en als subfederaal burger is bijgevolg minder hoog.

Daarnaast is ook linguïstische diversiteit vaak gekoppeld aan heterogene federale systemen, zelfs in die mate dat het vaak een reden is waarom staten federaal

geworden zijn (Mitra, 2001). In monolingüistische federaties zoals Australië, Duitsland of de Verenigde Staten komt dit niet aan bod, maar in België, Canada, India of Zwitserland speelt taal wel degelijk een rol. Meerdere talen binnen eenzelfde staat zijn vaak de aanleiding tot verschillende publieke sferen. Habermas (1991) ontwikkelde het concept ‘publieke sfeer’, dat refereert aan de kwaliteit van het discours en de kwantiteit van participatie binnen een democratisch systeem (Calhoun, 1992). Fraser (2007, p. 45) benoemt een publieke sfeer als een “vehicle for marshalling public opinion as a political force” en volgens Sinardet (2011) wordt het zelfs vaak gezien als een essentiële voorwaarde voor de democratische legitimiteit van traditionele natiestaten. Zwitserland is in dat opzicht een intrigerende casus. De kantonidentiteiten zwakken er af, terwijl er meer homogene taalgemeenschappen worden gevormd. Binnenlandse omstandigheden⁴ versterken die trend en zetten druk op het Zwitserse federale bestel, misschien zelfs in die mate dat de taalkloof verder gepolitiseerd wordt (Dardanelli, 2010).

Gebaseerd op claims uit de literatuur over federalisme, nationalisme en publieke sfeer kunnen we verwachten dat heterogeniteit – op het vlak van regionaal nationalisme en een meertalige samenleving – samenvalt met een hogere mate van subfederale vertegenwoordiging. Gegeven de complexiteit van federale systemen, verwachten we echter niet dat deze conditie op zichzelf voldoende is. *De eerste hypothese stelt dat een heterogene samenleving onvoldoende maar noodzakelijk is in een combinatie van condities die niet noodzakelijk maar voldoende is voor een hoge mate van subfederale vertegenwoordiging (INUS: Insufficient but Necessary part of a conjunction that is Unnecessary but Sufficient).*

3.2 *Hypothese 2: centrifugaal federalisme*

Hoewel centrifugale en centripetale tendensen relatief gemeengoed zijn in de literatuur over federalisme, worden ze opvallend weinig vermeld in literatuuroverzichten. Burgess (2006, p. 18) is een uitzondering. Hij stelt dat centripetale krachten “drew men or groups of men together into one organised community while centrifugal pressures were those that impelled men to break away and disperse”. Swenden, Brans en De Winter (2006, p. 864) stellen in dat opzicht zelfs de vraag of de “centrifugal and bipolar logic of Belgian federalism triggered a dynamic that inevitably undermines the very survival of the Belgian state and nation”. Ook in de literatuur over verdeelde samenlevingen vinden we beide concepten terug. Reilly (2003, p. 7) omschrijft centripetale systemen als systemen met een focus op politieke competitie gericht op het centrum – niet op de extremen. Hoewel zijn invalshoek komt vanuit conflicten, kan de parallel met federalisme eenvoudig gemaakt worden: het centrum verwijst naar het overkoepelende niveau, terwijl de extremen hier de deelstaten zijn.

Als we de vertaalslag maken naar het federalisme, betekent dit dat de deelstaten in centripetale systemen naar elkaar toe groeien om zo een sterker federaal niveau te vormen. In centrifugale systemen zien we dat de deelstaten meer macht accumuleren en dat het overkoepelende niveau uiteenvalt (of alles samenhoudt). Politieke systemen, en zeker federale politieke systemen, komen vaak in aanraking met beide strekkingen, terwijl de context en het moment bepalen welke tendens domineert. Een mooi voorbeeld hiervan zien we bij de Europese Unie (Pinder, 2010). Sommigen ijveren voor een steeds sterker federaal Europa, terwijl anderen vooral willen dat de lidstaten hun onafhankelijkheid behouden. De institutionalisering van het Europese project is doordrongen van deze dualiteit. Ook in het kader van nieuwe staten kunnen beide tendensen aanwezig zijn. Reilly (2003, p. 12) ijvert in dat opzicht voor instituties die de centrifugale krachten beperken, omdat die centrifugale krachten pas gecreëerde staten gemakkelijk kunnen beïnvloeden.

Maar welke invloed heeft de richting waarin het federale systeem evolueert op de mate van subfederale vertegenwoordiging? Enerzijds kan men argumenteren dat er in centrifugale systemen meer bevoegdheden naar de deelstaten vloeien en aldus de mate van subfederale vertegenwoordiging verhogen. Anderzijds kan men argumenteren dat de institutionele architectuur van een federaal systeem zich misschien minder snel aanpast dan trends binnen een samenleving. Als deelstaten samenkomen, zullen die waarschijnlijk een bepaalde vorm van vertegenwoordiging hebben, aangezien ze voordien meer onafhankelijk waren. Beide verklaringen klinken plausibel, maar zijn moeilijk te combineren. Bovendien kan geargumenteed worden dat de richting van het federalisme evolueert. Afhankelijk van de timing kunnen de richting van het federalisme en de mate van subfederale vertegenwoordiging veranderen. Het is buiten de scope van deze paper om daar verder op in te gaan, maar het valt nu al op dat zowel centrifugaal als centripetaal federalisme te linken zijn met subfederale vertegenwoordiging. De tweede hypothese is dus tweeledig. *De eerste subhypothese is dat centrifugaliteit noodzakelijk maar onvoldoende is voor een hoge mate van subfederale vertegenwoordiging. De tweede subhypothese stelt dat centripetaliteit een noodzakelijke maar onvoldoende voorwaarde is voor een hoge mate van subfederale vertegenwoordiging.* Gezien het uitsluitende karakter kan maximaal één van deze subhypothesen kloppen.

3.3 *Hypothese 3: sterke nationale trots*

Cultureel homogene politieke gemeenschappen worden in de literatuur verondersteld legitieme en goed functionerende politieke instituties te hebben. Sommigen beweren zelfs dat multiculturalisme (of het gebrek aan homogeniteit) de politieke stabiliteit ondermijnt, terwijl anderen menen dat “some form of collective culture is intrinsic for national institutions to be functional” (Berg & Hjerem, 2010, p. 394). Als

we deze literatuur linken met onze conceptualisatie van (sub)federale vertegenwoordiging, dan zou men kunnen zeggen dat heterogene gemeenschappen met een lage nationale trots in dit plaatje passen en een hogere graad van subfederale vertegenwoordiging nodig hebben om goed functionerende politieke instituties te hebben.

Sterk burgerschap, aan de andere kant, zou gerelateerd kunnen worden aan federale vertegenwoordiging. Het belang van nationale trots wordt versterkt door de literatuur die we onder de loep namen bij onze eerste hypothese. Deze literatuur benadrukt het belang van taal en nationalistische tendensen. Gelijklopend met deze argumenten, beweert deze hypothese dat een grote heterogeniteit zorgt voor zwakkere nationale gevoelens, wat de graad van subfederale vertegenwoordiging beïnvloedt. Burgers met een zwakkere nationale trots hebben waarschijnlijk een sterkere regionale trots. Hiermee willen we niet zeggen dat regionale trots altijd sterker is dan nationale trots, maar een verschuiving van dit evenwicht kan duiden op een zekere trend binnen het politieke systeem. Deze trend kan gelinkt worden aan een sterkere federale of subfederale vertegenwoordiging. Omgekeerd geldt dit argument ook: als burgers sterk vertegenwoordigd worden als leden van de deelstaten (in de plaats van als leden van de federale omschrijving), dan kan dit een zwakkere nationale trots genereren. De algemene verwachting is dus dat een lage nationale trots gepaard gaat met een hogere subfederale vertegenwoordiging. *De derde hypothese stelt dan ook dat een zwakke nationale trots onvoldoende maar noodzakelijk is voor een hoge mate van subfederale vertegenwoordiging.*

3.4 *Hypothese 4: economische diversiteit*

Economie is belangrijk en grote verschillen tussen deelstaten hebben het potentieel om bestaande debatten binnen een federaal systeem verder te versterken. Lecours en Béland (2010, p. 570) menen bijvoorbeeld dat “in virtually all federal systems, equalization triggers some discontent amongst federal units”. Ze weiden uit over het Canadese voorbeeld en beschrijven hoe “discontent over equalization in Canada morphed into full-blown intergovernmental conflict” (Lecours & Béland, 2010, p. 570). De auteurs identificeren vier factoren die bijdragen aan dit conflict: twee factoren zijn institutioneel en de andere twee zijn economisch en ideologisch van aard. Vooral dat laatste is relevant, gezien dit de verschillen in strategie benadrukt tussen netto-betalende en netto-ontvangende provincies. Québec is daar een uitstekend voorbeeld van, want het is een van de grootste netto-ontvangers en wordt bovendien vaak gezien als een invloedrijke stem in de federale besluitvorming. Dit voorbeeld toont dat het proces van gelijkstelling inherent politiek is en suggereert dat een verhoogde subfederale vertegenwoordiging logisch zou zijn. Als we dit opentrekken naar andere federale systemen, zien we dat alle federale systemen herverdelende maatregelen hebben. Erk (2007) gelooft bovendien dat economie

altijd een deel zal zijn van een complexe, intergouvernementele competitie en dat coördinatie op economisch vlak altijd met moeilijkheden te kampen zal hebben.

Er is echter variatie in de mate waarin deelstaten binnen eenzelfde federaal systeem van elkaar verschillen. De claim die hier gemaakt wordt, is dat een grote economische diversiteit tussen de verschillende deelstaten samenvalt met meer subfederale vertegenwoordiging. Grotere diversiteit betekent dat er rijkere regio's zijn en men kan ervan uitgaan dat deze regio's willen dat hun stem gehoord wordt. De armere regio's willen anderzijds misschien ook goed vertegenwoordigd worden om hun status te verbeteren. *De vierde hypothese stelt dat hoge economische diversiteit onvoldoende maar noodzakelijk is voor een hoge mate van subfederale vertegenwoordiging.*

TABEL 3. Overzicht hypotheses.

Hypothese 1	Een heterogene samenleving is een INUS-conditie voor subfederale vertegenwoordiging.
Hypothese 2	a. Centrifugale systemen hebben meer subfederale vertegenwoordiging. b. Centripetale systemen hebben meer subfederale vertegenwoordiging.
Hypothese 3	Een lage nationale trots is een INUS-conditie voor subfederale vertegenwoordiging.
Hypothese 4	Een hoge economische diversiteit is een INUS-conditie voor subfederale vertegenwoordiging.

4. Methodologie

De methodologie die het meest geschikt is voor deze analyse is *Qualitative Comparative Analysis* (QCA). Dit is zo omwille van het aantal cases, maar ook omdat de methode de complexiteit van verschillende cases kan meenemen en deze daarnaast systematisch kan vergelijken (Dardanelli, 2012). Deze aanpak probeert de sterktes van kwalitatieve en kwantitatieve methodes te combineren. Hoewel casestudies geschikt zijn om complexe zaken te onderzoeken, is het vaak moeilijker om van daaruit te generaliseren. Statistische methodes zijn dan weer erg geschikt om te generaliseren, maar hebben het moeilijker om sociale complexiteit te vatten (Vis, Woldendorp & Keman, 2013). Bovendien is de methode gericht op veralgemening naar de cases, in tegenstelling tot statistiek (die gericht is op veralgemening naar de variabelen). Deze methode is dus erg geschikt om meer te leren over federale systemen.

Bij QCA is het basisidee dat er enerzijds een *outcome* is en anderzijds verschillende condities, die allemaal als sets beschouwd worden. Elke case heeft een *set membership score* voor de outcome en de condities. Deze score, variërend tussen 0 en 1, geeft aan in welke mate een case lid is van de set. Neem bijvoorbeeld de set 'EU-lidmaatschap'. Terwijl alle EU-lidstaten lid zijn van deze set (en dus de maximumscore 1 krijgen), zullen de VS geen lid zijn van de set (en dus de minimum-

score 0 krijgen). Er zijn echter verschillende varianten van QCA, waarbij *crisp-set* (cs/QCA), *multi-value* (mv/QCA) en *fuzzy-set* (fs/QCA) de meest voorkomende zijn. In deze paper maak ik gebruik van de laatste techniek: fs/QCA. Het belangrijkste voordeel van deze variant is dat er nuances kunnen opgenomen worden, waarbij 0 en 1 de uitersten zijn van een continuüm.

Deze aanpak is erg geschikt om de subtiele nuances van democratische vertegenwoordiging in verschillende federale systemen te vatten. Elk systeem krijgt een score op de verschillende condities (de hypothesen uit het vorige deel) en een score op de mate van subfederale vertegenwoordiging (de *outcome*). Op die manier kunnen er nuances ingebouwd worden, maar is het tegelijkertijd mogelijk om de cases eenvoudig te vergelijken. Door te onderzoeken welke condities noodzakelijk of voldoende zijn, kunnen theoretisch relevante modellen getest worden en kan bekeken worden welke condities relevant zijn. In de volgende paragraaf staat de paper stil bij de meting van de *outcome* en de condities.

Metingcondities

De condities in dit onderzoek hangen samen met de vooropgestelde hypothesen (*cf. supra*). Voor elke hypothese wordt een conditie opgesteld, die als een set werkt. De score op deze conditie werkt aldus als een *set membership score*: hoe hoger de score, hoe meer een case lid is van deze set. De verschillende condities zijn heterogeniteit, centrifugaliteit, nationale trots en economische diversiteit.

Zoals aangegeven werd bij het opstellen van de hypothesen, wordt ‘heterogeniteit’ gemeten op basis van regionaal nationalisme en het aantal dominante talen. Een 0 refereert aan de afwezigheid van regionaal nationalisme in een monolinguis-tische samenleving, terwijl een 1 refereert aan regionaal nationalisme in een meer-talige samenleving. Op basis van specifieke literatuur over de federale systemen, inclusief landenfiches van het Forum of Federations, werd een score opgesteld voor de verschillende cases. Er werd gewerkt met vier categorieën: landen met één dominante taal en zonder uitgesproken regionaal nationalisme (score 0); landen met een zeer beperkte mate van nationalisme of een weinig dominante extra taal (score 0.33); landen met een neiging naar nationalisme en/of meerdere dominante talen (score 0.66); en ten slotte landen met meerdere talen en neigingen naar regionaal nationalisme (score 1). De scores zijn samengevat in tabel 4.

Wat de tweede conditie betreft, de richting waarin het federalisme evolueert, werd geopteerd om gebruik te maken van de literatuur (*cf. annex 1*). Centrifugale systemen kregen de score 1, terwijl centripetale systemen de score 0 kregen. In wezen is er geen uitgesproken verwachting (*cf. supra*, hypothese 2), maar de negatie van de conditie wordt ook stevast meegenomen in de latere analyses. Dit wordt aangeduid door de tilde (“~”) voor de conditie.

De derde hypothese spreekt over de sterkte van de nationale trots. Om deze conditie te kalibreren werd gebruikgemaakt van de World Values Survey (2005-2007) en de Eurobarometer (EB 66, 2006). In beide enquêtes wordt er bevraagd in welke mate mensen zich trots voelen om burger te zijn van hun land. De score op 'nationale trots' is gelijk aan het percentage van mensen die deze vraag beantwoorden met 'zeer trots' om een (nationale) burger te zijn.⁵ Indien 100% van de respondenten zeer trots is om burger te zijn van hun land, krijgt deze case een score van 1. Indien niemand zeer trots is, geven we een score van 0. De andere percentages vallen tussenin.

De vierde en laatste hypothese spreekt over economische diversiteit. De scores werden verkregen door de variatiecoëfficiënt van het BNP per capita van de verschillende deelstaten te berekenen. De data voor het BNP per capita van de verschillende deelstaten werden verzameld via Eurostat, OECD, *The Economist* en nationale statistiekbureaus. Van deze scores werd per land een variatiecoëfficiënt berekend. Deze scores, variërend tussen 0 en 1, werden vervolgens gebruikt om de score op deze conditie te meten. Terwijl de verschillen in sommige federale systemen minimaal waren (bv. Oostenrijk, Australië en Spanje), werden andere gekenmerkt door een grote diversiteit (bv. Argentinië, Brazilië en India).

TABEL 4. Scores op condities.

Politiek systeem	Heterogeen	Centrifugaal	Nationale trots	Economische diversiteit	Outcome
EU	1,00	0,00	0,14	0,42	0,85
België	1,00	1,00	0,34	0,51	0,70
Canada	1,00	1,00	0,70	0,27	0,65
Zwitserland	0,66	0,00	0,35	0,35	0,65
Duitsland	0,00	0,00	0,22	0,32	0,55
Argentinië	0,00	0,00	0,63	0,95	0,45
Brazilië	0,00	1,00	0,39	0,61	0,40
India	1,00	1,00	0,73	0,58	0,40
VS	0,00	0,00	0,65	0,40	0,40
Zuid-Afrika	1,00	0,00	0,78	0,32	0,35
Spanje	0,66	1,00	0,60	0,18	0,35
Oostenrijk	0,00	0,00	0,42	0,20	0,30
Australië	0,00	0,00	0,69	0,21	0,25

5. Analyse van noodzakelijke en voldoende voorwaarden

Fs/QCA biedt twee soorten analyses aan: een analyse van noodzakelijke voorwaarden en een analyse van voldoende voorwaarden. De noodzakelijkheidstest

onderzoekt of de *outcome* (hier: subfederale vertegenwoordiging) een subset is van een andere conditie. Een mogelijk voorbeeld is een verkiezing. Als je in het parlement verkozen wil worden (de *outcome*), moet je verkiesbaar zijn (een mogelijke conditie). Er is natuurlijk meer nodig dan verkiesbaar zijn om effectief verkozen te worden, maar dit is wel een noodzakelijke voorwaarde.

In de vorige pagina's hebben we vier hypothesen voorgesteld. Maar in welke mate worden die bevestigd? Als we de noodzakelijkheidstest toepassen op onze dataset van subfederale vertegenwoordiging, blijkt dat geen enkele van de onderzochte condities noodzakelijk is. De set met cases die subfederaal zijn, is met andere woorden geen subset van de sets heterogeniteit, centrifugaliteit, nationale trots of economische diversiteit. De algemeen aanvaarde *threshold* om te spreken van een noodzakelijke voorwaarde is een consistentie van 0.9 in combinatie met een relatief hoge *coverage*. In onze dataset werd die drempel niet bereikt en we kunnen de hypothesen in die zin dan bevestigen dat ze niet noodzakelijk zijn.⁶

De tweede test, die peilt naar voldoende voorwaarden, onderzoekt het tweede aspect van de hypothesen. Via deze test worden resultaten vereenvoudigd voorgesteld en wordt getest welke combinaties van condities voldoende zijn om de *outcome* te observeren. In deze studie kunnen alle verschillende condities met elkaar interageren en er is geen reden om aan te nemen waarom een bepaalde combinatie van condities plausibeler is dan een andere. De beste methode is om alle condities te combineren in een analyse. In tabel 5 staat de *truth table*, waarbij de eerste kolom het nummer van de configuratie aanduidt. De volgende kolommen geven de set *membership scores* voor de verschillende condities weer: een 0 staat voor een score lager dan 0.5 (uit de set) en een 1 voor een score hoger dan 0.5 (in de set). Vervolgens staat aangeduid hoeveel cases deze configuratie hebben. Er werd gekozen voor een *cut-off point* van 0.85, omdat het verschil in *consistency* tussen de derde en vierde configuratie vrij groot is. Daardoor staan enkel de eerste drie configuraties aangeduid met een sterke subfederale vertegenwoordiging.

TABEL 5. **Truth table.**

Configuratie	Heterogeen	Centrifugaal	Trots	Economische Diversiteit	#	SFV	Consistency
1	1	0	0	0	2	1	1
2	1	1	0	1	1	1	1
3	1	1	1	1	1	1	0.927
4	1	0	1	0	1	0	0.838
5	0	0	1	1	1	0	0.800
6	1	1	1	0	2	0	0.796
7	0	0	0	0	2	0	0.727
8	0	1	0	1	1	0	0.646
9	0	0	1	0	2	0	0.612

De vereenvoudigende analyse toont aan dat een combinatie van heterogeniteit met een lage nationale trots of in combinatie met hoge economische diversiteit een voldoende voorwaarde is om subfederale vertegenwoordiging te zien⁷:

Hoge heterogeniteit EN (Lage nationale trots OF Hoge economische diversiteit) → SFV

De cases die passen in deze *parsimonious solution* zijn enerzijds België, de EU en Zwitserland (voor de combinatie van heterogeniteit en lage nationale trots) en anderzijds België en India (voor de combinatie van heterogeniteit en hoge economische diversiteit). De resultaten van de *complex solution* en de *intermediate solution* liggen in dezelfde lijn, maar zijn minder vereenvoudigend. Beide vereenvoudigingen geven een identiek resultaat en tonen twee mogelijke voldoende configuraties:

*Hoge heterogeniteit EN Hoge economische diversiteit EN Centrifugaal
OF*

Hoge heterogeniteit EN Lage economische diversiteit EN Centripetaal EN Lage nationale trots

De eerste variant is van toepassing op België en India, terwijl de tweede variant van toepassing is op de EU en Zwitserland. De opvallende afwezigen zijn Canada (gekenmerkt door heterogeniteit, maar wel door een hoge nationale trots en een lage economische diversiteit) en Duitsland (gekenmerkt door homogeniteit, lage nationale trots en lage economische diversiteit), terwijl India ertussen staat maar eigenlijk een lage subfederale vertegenwoordiging heeft. Hoe valt dit te verklaren? Het grote verschil tussen Duitsland en de andere cases lijkt de homogeniteit van de samenleving. Het is als enige monolinguishtisch en heeft weinig regionaal nationalisme. Bovendien is het op andere vlakken vrij homogeen. Het ontbreken van Canada is misschien opvallender, want daar speelt de heterogeniteit toch een belangrijke rol in het politieke leven. Dit bevestigt echter wel dat een heterogene samenleving op zichzelf niet voldoende is voor een hoge subfederale vertegenwoordiging (cf. Spanje en Zuid-Afrika). Als je dit complementeert met een lage nationale trots of een hoge economische diversiteit, is het echter wel voldoende om een hoge subfederale vertegenwoordiging te zien. Dit zien we niet terug in Spanje of Zuid-Afrika, waardoor enkel India de uitzondering vormt.

De richting waarin het federalisme evolueert, lijkt een minder grote rol te spelen. Dit wordt niet vermeld in de *parsimonious solution*, maar wel in de *complex* en *intermediate solutions*. Het hangt echter van andere condities af of er effectief een hoge mate van subfederale vertegenwoordiging is.

Samenvattend kunnen we dus stellen dat de eerste hypothese, die stelde dat we meer subfederale vertegenwoordiging verwachten in heterogene samenlevingen, aanvaard kan worden. De tweede hypothese wordt in die zin bevestigd dat zowel centrifugale als centripetale systemen een hoge mate van subfederale vertegenwoor-

diging kunnen bevatten, maar geen van de subhypothesen kan bevestigd worden. De derde hypothese stelde dat een sterkere nationale trots minder samengaat met subfederale vertegenwoordiging en ook deze stelling bevestigd worden. Hetzelfde geldt voor de vierde hypothese, die stelde dat subfederale vertegenwoordiging meer zal samenvallen met een hoge economische diversiteit. Hoewel deze condities niet noodzakelijk waren, bleken ze toch voldoende in combinatie met elkaar.

6. Conclusie

Deze paper ambieerde twee centrale vragen te beantwoorden: komt subfederale vertegenwoordiging systematisch voor in federale politieke systemen? En onder welke voorwaarden zien we die subfederale vertegenwoordiging dan? Het antwoord op de eerste vraag kan enkel maar positief zijn: de EU is niet alleen zijn institutionele *set-up* met een grote vertegenwoordigingsrol voor deelstaten. De EU heeft dan wel de hoogste score, toch zien we dat andere federale politieke systemen zoals België, Canada, Duitsland en Zwitserland gelijkaardige mechanismen implementeren om subfederale vertegenwoordiging te verzekeren. Al deze landen, behalve Zwitserland (*de facto* rechtstreekse verkiezingen), hebben een indirect verkozen tweede kamer, terwijl verschillende onder hen een uitgebreid vetorecht hebben, een zetelverdeling op maat van de deelstaten of de gegarandeerde aanwezigheid in de federale regering. De dominantie van regionale partijsystemen gebeurt minder frequent. De conclusie hier is dan ook dat subfederale vertegenwoordiging niet ongewoon is in federale systemen.

De tweede vraag van deze paper ging dieper in op de kwestie en peilde naar de condities waarin we een hoge mate van subfederale vertegenwoordiging zien. De heterogeniteit van een samenleving, de richting van het federalisme, de nationale trots en de economische diversiteit werden onder de loep genomen. De eerste, derde en vierde hypothese werden bevestigd in de zin dat ze in combinatie met elkaar een voldoende configuratie waren om subfederale vertegenwoordiging te observeren. Geen van de condities was echter noodzakelijk, hoewel een heterogene samenleving toch opvallend prominent was. Meer specifiek was het vooral de combinatie van een hoge heterogeniteit met een lage nationale trots of een hoge economische diversiteit die voldoende bleek om subfederale vertegenwoordiging aan te treffen.

Bij het beantwoorden van de twee onderzoeksvragen van deze paper kunnen er ook conclusies getrokken worden voor andere federale systemen. De grootste conclusie is dat subfederale vertegenwoordiging niet ongewoon is en dat vooral federale systemen met een hoge diversiteit geen angst moeten hebben om een hoge graad van vertegenwoordiging voor de deelstaten te implementeren. De cases met een hoge mate van subfederale vertegenwoordiging zijn immers voorbeelden met een hoog democratisch gehalte.

Een andere belangrijke conclusie is dat diversiteit niet voldoende is voor subfederale vertegenwoordiging; dat is enkel zo wanneer het gecombineerd wordt met een lage nationale trots of een hoge economische diversiteit. Opkomende federale systemen kunnen op deze voorbeelden bouwen om een stabiel federaal systeem uit te bouwen. Gevoelens van trots kunnen niet afgedwongen worden, net als sociale diversiteit, maar het kan belangrijk zijn om te streven naar financiële homogeniteit tussen de deelstaten. De combinatie van heterogeniteit, een lage nationale trots en grote economische verschillen vinden we bijvoorbeeld terug in België, maar dat is nu niet het schoolvoorbeeld van politieke stabiliteit. Fiscale gelijkstelling tussen deelstaten lijkt in dat opzicht een interessante piste om een systeem stabiel te houden. Met dit in gedachten, kunnen zowel opkomende als gevestigde federale systemen hun mate van subfederale vertegenwoordiging evalueren.

Als we ten slotte terugkoppelen naar de Lage Landen, lijkt deze conclusie in elk geval aan te tonen dat een grote vertegenwoordiging van de Europese lidstaten geen probleem hoeft te vormen voor een stabiele EU-democratie. De EU vertoont op vele vlakken gelijkenissen met Zwitserland, een van de toonbeelden van een stabiele democratie maar tevens vatbaar voor een stijgende interne heterogeniteit (*cf.* de groeiende kloof tussen de verschillende publieke sferen). Het lijkt belangrijk om een goede balans te vinden tussen federale en subfederale vertegenwoordiging, ook met oog voor de economische diversiteit tussen de lidstaten.

In België ligt de puzzel wat complexer, want daar zien we zowel een grote heterogeniteit als een grote economische diversiteit en een centrifugaal federalisme. Hoe meer deze condities uitgediept worden, hoe belangrijker subfederale vertegenwoordiging lijkt te worden. In de Belgische casus zien we dat het federale niveau steeds minder belangrijk wordt en dat de burgers steeds meer aangesproken worden in hun hoedanigheid van deelstaatburger. Mede door de grotere economische verschillen tussen de deelstaten zet dit druk op het Belgische federale bestel. Het is dan ook de verwachting dat het subfederale kanaal in België steeds meer aan belang zal winnen tot er een bepaald evenwicht wordt gevonden dat wel stabiel blijft en beter de gevoelens binnen de samenleving vertegenwoordigt.

Noten

1. De tweede kamer verwijst in dit geval niet naar de Nederlandse Tweede Kamer, maar naar de tweede kamer in een bicameraal stelsel.
2. Bijkomende uitleg op landniveau staat in annex 2. Er dient opgemerkt te worden dat een score van 0.50 hier geen probleem is, omdat deze scores niet gebruikt worden in de QCA-analyse.

3. Hoewel men kan argumenteren dat de nationale gemeenschappen in Canada de Franstaligen, de Engelstaligen en misschien de inheemse volkeren zijn, blijven de Canadese deelstaten de provincies. Het Franstalige Québec is misschien een provincie, maar de Engelstalige gemeenschap is verspreid over verschillende provincies.
4. Dardanelli (2010) refereert aan de concentratie bij de printmedia, waardoor kranten met een regionale identiteit het moeilijker krijgen. Een tweede factor is de groeiende rol van televisie en andere media, die vooral op taalvlak georganiseerd zijn.
5. We nemen enkel de meest extreme scores op in onze analyse, omdat dit ons toelaat om te differentiëren tussen de verschillende systemen. Indien ook 'redelijk trots' opgenomen zou worden, zouden alle systemen een positieve score hebben.
6. De bijhorende tabel staat in annex 3.
7. *Parsimonious solution* met een *consistency* van 0.93 en een *coverage* van 0.59. Bij de *prime implicants* werd geopteerd om een positieve score toe te kennen aan cases met een hoge score op heterogeniteit en economische diversiteit. De analyses staan samengevat in annex 4.

Bibliografie

- Béland, D. & Lecours, A. (2013). Federalism, Nationalist Politics, and Social Policy: How Ideas and Institutions Shape Federal Dynamics. In A. Benz & J. Broschek (eds.), *Federal Dynamics. Continuity, Change & the Varieties of Federalism* (pp. 209-228). Oxford: Oxford University Press.
- Bellamy, R. & Kröger, S. (2013). Representation Deficits and Surpluses in EU Policy-making. *Journal of European Integration*, 35 (5), 477-497.
- Berg, L. & Hjerm, M. (2010). National Identity and Political Trust. *Perspectives on European Politics and Society*, 11 (4), 390-407.
- Börzel, T.A. & Hosli, M.O. (2003). Brussels between Bern and Berlin: Comparative Federalism Meets the European Union. *Governance*, 16 (2), 179-202.
- Brzinski, J.B., Lancaster, T.D. & Tuschhoff, C. (1999). Federalism and Compounded Representation: Key Concepts and Project Overview. *Publius: The Journal of Federalism*, 29 (1), 1-17.
- Burgess, M. (2006). *Comparative Federalism. Theory and Practice*. London & New York: Routledge.
- Calhoun, C. (ed.) (1992). *Habermas and the Public Sphere*. Cambridge & London: MIT Press.

- Cheneval, F. & Schimmelfennig, F. (2013). The Case for Democracy in the European Union. *Journal of Common Market Studies*, 51 (2), 334-350.
- Dardanelli, P. (2010). Federal Democracy in Switzerland. In M. Burgess & A.-G. Gagnon (eds.), *Federal Democracies* (pp. 142-159). London & New York: Routledge.
- Dardanelli, P. (2012). Europeanization and the Unravelling of Belgium: A Comparative Analysis of Party Strategies. *Acta Politica*, 47 (2), 181-209.
- Elazar, D.J. (1987). *Exploring Federalism*. Tuscaloosa: The University of Alabama Press.
- Eriksen, E.O. & Fossum, J.E. (2011). *Representation Through Deliberation. The European Case. RECON Online Working Paper*, 5, mei 2011.
- Erk, J. (2004). Austria: A Federation Without Federalism. *Publius: The Journal of Federalism*, 34 (1), 1-20.
- Erk, J. (2007). Comparative Federalism as a Growth Industry. *Publius: The Journal of Federalism*, 37 (2), 262-278.
- Fabbrini, S. (2007). *Compound Democracies. Why the United States and Europe Are Becoming Similar*. New York: Oxford University Press.
- Follesdal, A. & Hix, S. (2006). Why there is a Democratic Deficit in the EU: A Response to Majone and Moravcsik. *Journal of Common Market Studies*, 44 (3), 533-562.
- Forum of Federations (2013). *Federalism by Country*. http://www.forumfed.org/en/federalism/by_country/index.php.
- Fraser, N. (2007). Transnationalizing the Public Sphere: On the Legitimacy and Efficacy of Public Opinion in a PostWestphalian World. In Ş. Benhabib, I. Shapiro, & D. Petranović (eds.), *Identities, Affiliations, and Allegiances* (pp. 45-66). Cambridge: Cambridge University Press.
- Freedom House (2012). *Freedom in the World 2012: The Arab Uprisings and their Global Repercussions* (p. 40). www.freedomhouse.org: Freedom House.
- Habermas, J. (1991). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: MIT Press.
- Hix, S. (2005). *The Political System of the European Union* (Second edition). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Keating, M. (2001). So Many Nations, so Few States: Territory and Nationalism in the Global Era. In A.-G. Gagnon & J. Tully (eds.), *Multinational Democracies* (pp. 39-64). Cambridge: Cambridge University Press.
- Keating, M. & Wilson, A. (2009). Renegotiating the State of Autonomies: Statute Reform and Multi-level Politics in Spain. *West European Politics*, 32 (3), 536-558.
- King, P. (1982). *Federalism and Federation*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Knop, K., Ostry, S., Simeon, R. & Swinton, K. (1995). *Rethinking Federalism. Citizens, Markets, and Governments in a Changing World*. Vancouver: UBC Press.
- Kröger, S. & Friedrich, D. (2013). Introduction: The Representative Turn in EU Studies. *Journal of European Public Policy*, 20 (2), 155-170.

- Lecours, A. & Béland, D. (2010). Federalism and Fiscal Policy: The Politics of Equalization in Canada. *Publius: The Journal of Federalism*, 40 (4), 569-596.
- Lijphart, A. (1969). Consociational Democracy. *World Politics*, 21 (2), 207-225.
- Lijphart, A. (1999). *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven: Yale University Press.
- Mitra, S.K. (2001). Language and Federalism: The Multi-ethnic Challenge. *International Social Science Journal*, 53 (167), 51-60.
- Moravcsik, A. (2002). In Defence of the “Democratic Deficit”: Reassessing Legitimacy in the European Union. *Journal of Common Market Studies*, 40 (4), 603-624.
- Nicolaidis, K.A. (2004). The New Constitution as European Democracy? *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 7 (1), 76-93.
- Norman, W. (2006). *Negotiating Nationalism: Nation-Building, Federalism, and Secession in the Multinational State*. New York: Oxford University Press.
- Pinder, J. (2010). Federal Democracy in a Federal Europe. In M. Burgess & A.-G. Gagnon (eds.), *Federal Democracies* (pp. 251-272). London & New York: Routledge.
- Puntscher Riekmann, S. & Wydra, D. (2013). Representation in the European State of Emergency: Parliaments against Governments? *Journal of European Integration*, 35 (5), 565-582.
- Reilly, B. (2003). *Democracy in Divided Societies. Electoral Engineering for Conflict Management*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sinardet, D. (2011). Multilingual Democracy and Public Sphere. What Belgium and the EU Can Learn from Each Other. In A. Gosseries & Y. Vanderborght (eds.), *Arguing about Justice. Essays for Philippe Van Parijs* (pp. 311-321). Louvain-La-Neuve: Presses Universitaires de Louvain.
- Stein, M.B. (1968). Federal Political Systems and Federal Societies. *World Politics*, 20 (4), 721-747.
- Swenden, W. (2006). *Federalism and Regionalism in Western Europe. A Comparative and Thematic Analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Swenden, W., Brans, M. & De Winter, L. (2006). The Politics of Belgium: Institutions and Policy under Bipolar and Centrifugal Federalism. *West European Politics*, 29 (5), 863-873.
- Trechsel, A.H. (2005). Introduction. *Journal of European Public Policy*, 12 (3), 397-400.
- Turner, E. & Rowe, C. (2013). Party Servants, Ideologues or Regional Representatives? The German Länder and the Reform of Federalism. *West European Politics*, 36 (2), 382-404.
- Vatter, A. & Stadelmann-Steffen, I. (2013). Subnational Patterns of Democracy in Austria, Germany and Switzerland. *West European Politics*, 36 (1), 71-96.
- Vis, B., Woldendorp, J. & Keman, H. (2013). Examining Variation in Economic Performance Using Fuzzy-sets. *Quality & Quantity*, 47 (4), 1971-1989.
- Watts, R.L. (1998). *Federalism, Federal Political Systems, and Federations. Annual Review of Political Science*, 1, 117-137.

- Watts, R.L. (1999). *Comparing Federal Systems*. Kingston, Ont.: McGill-Queen's University Press.
- Watts, R.L. (2008). *Federal Second Chambers Compared. Institute of Intergovernmental Relations Working Paper*, 2008-2.

Annex

1. *Bronnenlijst scores subfederale vertegenwoordiging*

- Argentina. Constitution of the Argentine Nation.
- Arora, B. (2010). Governing Federal India: Political Institutions for a Diverse Society and a Resurgent Economy. *Revue AGIR* 44 (bijzonder nummer *La Renaissance de l'Inde*), 23-32.
- Austria. Federal Constitutional Law Austria.
- Bakvis, H. & Skogstad, G. (2008). *Canadian Federalism: Performance, Effectiveness, and Legitimacy*. Oxford: Oxford University Press.
- Ballendorf, D.A. (2005). The Federated States of Micronesia. In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 215-226). Ottawa: Forum of Federations.
- Cameron, D.R. (2005). Canada. In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 106-120). Ottawa: Forum of Federations.
- Cammisa, A.M. (1995). *Governments as Interest Groups. Intergovernmental Lobbying and the Federal System*. London: Praeger.
- Church, C. & Dardanelli, P. (2005). The Dynamics of Confederalism and Federalism: Comparing Switzerland and the EU. *Regional and Federal Studies*, 15 (2) 163-185.
- Cortes Generales. Spaanse Grondwet.
- Dardanelli, P. (2010). Federal Democracy in Switzerland. In M. Burgess & A.-G. Gagnon (eds.), *Federal Democracies* (pp. 142-159). London & New York: Routledge.
- Delpérée, F. (2006). The Belgian Senate. In J. Luther, P. Paaglia & R. Tarchi (eds.), *A World of Second Chambers. Handbook for Constitutional Studies on Bicameralism* (pp. 697-720). Centre for Studies on Federalism. Milano: Giuffrè Editore.
- Deschouwer, K. (2009). *The Politics of Belgium. Governing a Divided Society*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- De Winter, L. (1998). Parliament and Government in Belgium: Prisoners of Partitocracy. In *Parliaments and Governments in Western Europe, Parliaments in Contemporary Western Europe* (pp. 97-122). London & Portland: Frank Cass.
- Dourado, D. de Araujo & Mangeon Elias, P.E. (2011). Regionalization and Political Dynamics of Brazilian Health Federalism. *Revista de Saúde Pública*, 45 (1), 204-211.

- Erk, J. (2004). Austria: A Federation Without Federalism. *Publius: The Journal of Federalism*, 34 (1), 1-20.
- European Union (2007). Treaty of Lisbon (Consolidated version).
- Fabre, E. (2009). *Belgian Federalism in a Comparative Perspective*. VIVES Discussion Paper, 5.
- Federal Research Division (2004). Country Profile: India.
- Fitzmaurice, J. (1996). *The Politics of Belgium. A Unique Federalism*. London: Hurst & Company.
- German Federal Ministry of Justice. Basic Law for the Federal Republic of Germany.
- Government of India Ministry of Law and Justice (2007). The Constitution of India.
- Griffiths, A.L. (2005). St. Kitts and Nevis (Federation of St. Kitts and Nevis). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 280-294). Ottawa: Forum of Federations.
- Harty, S. (2005). Spain (Kingdom of Spain). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 324-341). Ottawa: Forum of Federations.
- Hix, S. & Hoyland, B. (2011). *The Political System of the European Union*. Third Edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Hrbek, R. (2005). Germany (Federal Republic of Germany). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 140-164). Ottawa: Forum of Federations.
- Kincaid, J. & Cole, R.L. (2010). Citizen Attitudes Toward Issues of Federalism in Canada, Mexico, and the United States. *Publius: The Journal of Federalism*, 41 (1), 53-75.
- Kinzo, M. D'Alva Gil (1993). *Brazil, the Challenges of the 1990s*. London: British Academic Press.
- Legal Department of the Belgian House of Representatives (2009). The Belgian Constitution.
- Linder, W. (2010). *Swiss Democracy. Possible Solutions to Conflict in Multicultural Societies*. Third Edition. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Marbach, J.R. & Wesley Leckrone, J. (2002). Intergovernmental Lobbying for the Passage of TEA-21. *Publius: The Journal of Federalism*, 32 (1), 45-64.
- Mathew, G. (2005). India (Republic of India). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 165-182). Ottawa: Forum of Federations.
- Mendes Ferreira Costa, V. (2005). Brazil (Federative Republic of Brazil). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 90-105). Ottawa: Forum of Federations.
- Moon, J. & Sharman, C. (eds.) (2003). *Australian Politics and Government. The Commonwealth, the States and the Territories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Office of Legislative Drafting (2003). Commonwealth of Australia Constitution Act (The Constitution).
- Patroni, V. (2005). Argentina. In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 16-30). Ottawa: Forum of Federations.

- Saunders, C. (2005). Australia (Commonwealth of Australia). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 31-44). Ottawa: Forum of Federations.
- Schram, S.F. (2005). United States of America. In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 372-391). Ottawa: Forum of Federations.
- Simeon, R. & Nugent, A. (2008). Parliamentary Canada and Intergovernmental Canada: Exploring the Tensions. In *Canadian Federalism. Performance, Effectiveness, and Legitimacy* (pp. 89-111). Oxford: Oxford University Press.
- Singh, A. (2010). *Cooperative Federalism in India*. Legal Service India. <http://www.legalserviceindia.com/article/l441-Cooperative-Federalism-In-India.html>.
- Singh, M.P. & Verney, D.V. (2003). Challenges to India's Centralized Parliamentary Federalism. *Publius: The Journal of Federalism*, 33 (4), 1-20.
- South Africa (2009). Constitutional Law. Constitution of the Republic of South Africa.
- Stauffer, T., Töpperwien, N. & Thalmann-Torres, U. (2005). Switzerland (Swiss Confederation). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 342-356). Ottawa: Forum of Federations.
- Sturm, R. (2005). Austria (Federal Republic of Austria). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 45-57). Ottawa: Forum of Federations.
- Swenden, W., Brans, M. & De Winter, L. (2006). The Politics of Belgium: Institutions and Policy under Bipolar and Centrifugal Federalism. *West European Politics*, 29 (5), 863-873.
- Swiss Confederation (2011). Federal Constitution of the Swiss Confederation.
- United States. The Constitution of the United States.
- Watts, R.L. (1999). *Comparing Federal Systems*. Kingston, Ont.: McGill-Queen's University Press.
- Watts, R.L. (2008). *Federal Second Chambers Compared. Institute of Intergovernmental Relations Working Paper*, 2008-2.
- Van der Westhuizen, J. (2005). South Africa (Republic of South Africa). In A. Griffiths & K. Nerenberg (eds.), *Handbook of Federal Countries* (pp. 309-323). Ottawa: Forum of Federations.
- Williams, J.M. & Macintyre, C. (2006). Commonwealth of Australia. In A. Majeed, R.L. Watts & D.M. Brown (eds.), *Distribution of Powers and Responsibilities in Federal Countries, A Global Dialogue on Federalism* (pp. 8-33). Montreal & Kingston: McGill-Queen's University Press.

SUBFEDERALE VERTEGENWOORDIGING IN FEDERALE SYSTEMEN

2. *Indicatoren subfederale vertegenwoordiging*

Politiek systeem	Verkiezing tweede kamer	Dominant partijsysteem	Zetelverdeling tweede kamer	Vetorecht	Vertegenwoordiging van deelstaten in regering
Argentinië	Direct verkozen	Dominante federale partijen, maar belangrijke rol voor provinciale partijleiders	Alle deelstaten gelijk	Absoluut veto	Neen
Australië	Direct verkozen	Dominante federale partijen	Alle deelstaten gelijk	Absoluut veto gevolgd door dubbele ontbinding en gezamenlijke zitting	Neen
België	Indirect verkozen door deelstaatsparlementen	Enkel regionale partijen	Meerderheid deelstaten, gewogen	Gelijke machten voor beide kamers, soms <i>overruled</i> door eerste kamer	Ja, taalgroepen gelijk vertegenwoordigd
Brazilië	Direct verkozen	Dominante federale partijen	Alle deelstaten gelijk	Absoluut veto	Neen
Canada	Aangeduid door de Governor-General op advies premier	Combinatie federale en provinciale partijen die los verbonden zijn	Alle regio's gelijk (= provincies)	Wettelijk absoluut veto, maar niet in de praktijk	Ja, informeel
Duitsland	Indirect verkozen door deelstaatsregeringen	Dominante federale partijen (uitzondering CSU)	Gewogen in vier categorieën	Opschortend veto op federale wetgeving, maar <i>overruled</i> door gelijkaardige meerderheid in lager huis. Absoluut veto voor alles met invloed op deelstaten	Neen
EU	Indirect verkozen door lidstaten	Partijfederaties, nog niet volledig ontwikkeld	Alle lidstaten gelijk in Raad en Raad van Ministers	Grote rol in de raad, zwakke rol voor nationale parlementen. Meestal QMV, maar zoeken consensus	Ja
India	Indirect verkozen door deelstaten en territoria (238), aangeduid (12)	Dominantie regionale partijen, maar ook sommige federale	Gewogen in meerdere categorieën	Veto opgelost door gezamenlijke zitting	Neen

Politiek systeem	Verkiezing tweede kamer	Dominant partijsysteem	Zetelverdeling tweede kamer	Vetorecht	Vertegenwoordiging van deelstaten in regering
Oostenrijk	Indirect verkozen door deelstaatsparlementen	Dominante federale partijen	Gewogen in meerdere categorieën	Opschortend veto, <i>overruled</i> door eenvoudige meerderheid in lager huis	Neen
Spanje	Indirect verkozen door provincies, assemblees of Autonome Gemeenschappen / Regio's	Dominante federale partijen, maar ook belangrijke regionale partijen	Minderheid deelstaten	Opschortend veto met beperking tot twee maanden	Neen
Verenigde Staten	Direct verkozen	Dominante federale partijen	Alle deelstaten gelijk	Absoluut veto met bemiddelingscomités	Neen
Zuid-Afrika	Beide kamers direct verkozen, maar Council of Traditional Leaders aangeduid	Dominante federale partijen	Alle deelstaten gelijk	Veto hangt af van wetgeving	Neen
Zwitserland	Hangt af van kantons	Dominante federale partijen, maar ook belangrijke regionale partijen	Twee categorieën kantons	Absoluut veto met bemiddelingscomités	Taalgroepen en regio's moeten vertegenwoordigd zijn

SUBFEDERALE VERTEGENWOORDIGING IN FEDERALE SYSTEMEN

3. *Analyse van noodzakelijke voorwaarden*

Noodzakelijke voorwaarden voor hoge subfederale vertegenwoordiging

Conditie	Consistency	Coverage
Grote heterogeniteit	0.67	0.64
~Grote heterogeniteit (<i>i.e.</i> homogeen)	0.43	0.38
Centrifugaal federalisme	0.39	0.46
~Centrifugaal federalisme (<i>i.e.</i> centripetaal federalisme)	0.61	0.46
Hoge nationale trots	0.73	0.66
~Hoge nationale trots (<i>i.e.</i> lage nationale trots)	0.86	0.81
Hoge economische diversiteit	0.70	0.79
~Hoge economische diversiteit (<i>i.e.</i> lage economische diversiteit)	0.86	0.67

Noodzakelijke voorwaarden voor lage subfederale vertegenwoordiging

Conditie	Consistency	Coverage
Grote heterogeniteit	0.41	0.46
~Grote heterogeniteit (<i>i.e.</i> homogeen)	0.67	0.71
Centrifugaal federalisme	0.38	0.54
~Centrifugaal federalisme (<i>i.e.</i> centripetaal federalisme)	0.62	0.54
Hoge nationale trots	0.83	0.87
~Hoge nationale trots (<i>i.e.</i> lage nationale trots)	0.68	0.74
Hoge economische diversiteit	0.64	0.84
~Hoge economische diversiteit (<i>i.e.</i> lage economische diversiteit)	0.84	0.77

4. *Analyse van voldoende voorwaarden*

Model	Configuratie	Consistency	Coverage	Cases
Parsimonious	Heterogeen * ~Trots	0.93	0.59	België, EU, Zwitserland
	+ Heterogeen * Economisch divers			+ België, India
Complex	Heterogeen * Centrifugaal * Economisch divers	0.97	0.48	België, India
	+ Heterogeen * ~Centrifugaal * ~Economisch divers * ~Trots			+ EU, Zwitserland
Intermediate	Heterogeen * Centrifugaal * Economisch divers	0.97	0.48	België, India
	+ Heterogeen * ~Centrifugaal * ~Economisch divers * ~Trots			+ EU, Zwitserland

* = logical EN

+ = logical OF

Vet = Subfederale vertegenwoordiging > 0.5

Consistency cut-off: gebaseerd op 'gaten' tussen consistency scores, met een minimum van 0.85